

Quan l'escola ve a tu

L'escola no evoluciona de manera autònoma. És reflex de la societat, on poques vegades l'escola està al capdavant de les iniciatives que s'hi operen.

Es retrospectiva (llegiu conservadora): ensenya als joves tot allò que els altres han experimentat i descobert sobre el món. El futur de l'educació no dependrà tant dels qui ensenyen com de les mutacions demogràfiques, tecnològiques i de les evolucions de l'estructura familiar. I si es demana que els seus objectius (preparar els alumnes per viure i treballar en la seva societat) continuïn sent els mateixos, els mitjans que utilitza per aconseguir aquests objectius corren el risc de canviar radicalment. Escoles, instituts i universitats es veuran confrontades a una redefinició fonamental: a qui disposar les formacions, sota quina forma i on? Hi ha molts canvis radicals en gestació. Pel que fa al paper de l'estructura educativa, bàsicament continuarà idèntica: ensenyar les llengües, les ciències, la història, l'educació cívica, l'economia, la geografia, les matemàtiques i les disciplines artístiques, però també haurà de proporcionar les competències necessàries per a una comprensió dels problemes actuals i pel domini de les noves tecnologies. En els propers decennis, es crearà un ampli consens al voltant de la idea que va formular l'any 1846, el pedagog americà Horace Mann: "La intel·ligència és un component essencial per a la riquesa de les nacions". Dins d'aquesta perspectiva, el sistema educatiu s'aplicarà al desenvolupament de la intel·ligència, considerada un recurs nacional vital.

Tot i que les nacions reconeixen el paper de l'educació en la formació del capital humà, les institucions que en tenen el càrrec, estaran sotmeses a pressions creixents. Els sistemes d'ensenyament públic podrien no sobreviure als canvis demogràfics i tecnològics. Els transtorns polítics que sacsegen les regions inestables del globus, i la facilitat de desplaçament entre els països provoquen un flux constant d'immigració, legal o clandestina, dels països pobres cap als rics. A mesura que les onades d'immigrants vagin arribant a les regions riques, els països d'acollida hauran d'afrontar el següent dilema: integrar els nous vinguts en la cultura nacional o deixar que es multipliquin cultures diferents dins les seves fronteres. A principis del segle XX, els sistemes d'ensenyament públic van facilitar l'assi-

Informàtica, vídeo, realitat virtual..., les noves tecnologies estan a punt de capgirar els nostres sistemes educatius centralitzats. Diane Ravitch, historiadora de l'educació i professora invitada a la Brookings Institution de Washington, opina que l'escola haurà canviat força d'aquí a 150 anys.

milació d'immigrants, perquè els proporcionaven els mitjans per integrar-se. Avui dia, les ciències socials tenen en compte l'assimilació amb cert recel, perquè hi veuen una forma de coerció cultural. L'ensenyament públic corre el risc de condemnar-la i d'encoratjar algunes tendències que reconsideren els objectius o la necessitat d'un sistema educatiu públic i nacional.

Un patró escolar antiquat. Els sistemes d'aquest tipus han aconseguit la legitimitat, en gran part, gràcies al paper que han fet en el procés d'unificació nacional. Les escoles no han permès només l'alfabetització i la qualificació de les masses, sinó que també han contribuït a ensenyar la llengua, la història, la literatura, els mites i el folklore de la nació. D'aquesta manera, han forjat els lligams de la memòria col·lectiva i del deure cívica i han esborrat les distincions arbitràries entre els ciutadans d'un mateix país. A més, durant el temps que la immigració ha estat limitada i que els nous vinguts han pogut introduir-se en la identitat patriòtica de la terra que els acull, l'ensenyament públic ha estat la font de cohesió social que ha permès als immigrants de parlar i comportar-se com la població autòctona.

Tanmateix, en les societats progressivament més marcades per la diversitat ètnica, els nous vinguts estan cada cop menys disposats a acceptar la cultura del nou país. I com que és difícil de circumscriure la cultura del país d'acollida, aquesta cultura no és compartida àmpliament. Al mateix temps, algunes escoles públiques, que obeeixen els decrets de les ciències socials o dels tribunals, encoratgen els immigrants a rebutjar l'assimilació i a continuar sent fidels a la seva cultura i a la seva llengua d'origen. Paral·lelament, el sistema públic, desposseït del seu paper de distribuïdor de la cultura nacional, és percebut com un sistema vulnerable per les minories ètniques, les quals troben deplorable que no hagi evolucionat prou per respondre a les seves exigències, i per aquells que pensen que s'ha transformat fins a tal punt, que ha perdut tota legitimitat.

Quina importància hi haurà si les estructures educatives públiques es canvien per una altra cosa? És relativament nou el desenvolupament dels sistemes d'ensenyament públic centralitzats, de fet molts d'aquests sistemes van veure la llum després de *The Economist*. Aquestes estructures van ser creades perquè

l'escolarització va aparèixer com una responsabilitat col·lectiva. Excloent les classes benestants, poca gent tenia els mitjants per fer-se càrrec de les taxes d'escolarització que la societat en el seu conjunt podia assumir.

La neurastènia dels professors. Les escoles públiques han funcionat particularment bé allí on les comunitats eren prou homogènies, on els pares podien deixar els seus fills a estrangers, amb tota confiança. En el futur, el "sistema" segur que serà molt diferent. Els establiments finançats pels fons públics i dirigits de manera uniforme per una burocràcia, seran substituïts per un sistema de subvencions públiques, amb la intenció d'amillorar i de promoure l'educació i ajuts econòmics a diverses institucions i organismes de formació.

En un altre temps, el sistema escolar públic apareixia com una necessitat. Siguin quins siguin els seus defectes, el sistema va oferir realment un accés igual per als desfavorits. A més, no existia cap estructura de substitució. Arreu, en el món, els problemes d'escolarització de masses són, curiosament, similars. Exceptuant alguns casos estranys, la formació del professorat és deplorable: es privilegia la pedagogia, en detriment del "contingut", o

La idea que els nens han de rebre una formació en un lloc específic, durant un nombre determinat d'hores, quedarà obsoleta aviat.

com sovint diuen els pedagogs, del "coneixement pur". La desvalorització de l'estatut dels professors ha desencoratjat molts estudiants dotats, que llavors s'encaminen cap a altres sectors d'activitat. Entre els estudiants més competents, n'hi ha molts que opten per una carrera administrativa que els ofereix compensacions econòmiques més substancials. Els recursos educatius estan repartits de manera desigual, les regions riques poden oferir escoles millor equipades i professors més experimentats. Les zones desfavorides, en particular urbanes, no solament disposen de recursos mínims, sinó que també tenen una sobreabundància de nens que tenen dificultats escolars o que presenten problemes diversos; són alumnes que tenen un doble handicap, en la mesura en què els seus pares no han rebut l'educació que, els pares dels barris benestants sí que han rebut. Quan els pressupostos d'educació són reduïts, la formació per als adults és molt limitada, o fins i tot és suprimida. De manera general, els professors temen que, independentment de l'entorn, l'ensenyament escolar no s'adapti als alumnes, i que no els permeti tenir èxit en una economia que canvia amb rapidesa, on la competència es fa cada vegada més dura.

Les innovacions tecnològiques van elimi-

ENQUESTA

1. Què l'atrau del futur?
2. Què li fa por del futur?

Oriol Bohigas (arquitecte i regidor de cultura de l'Ajuntament de Barcelona):

1. L'establiment d'una definitiva estructura socialista en la qual la llibertat s'agermani amb la igualtat.
2. Que els nous feixismes aliats amb els nous liberalismes ho engeguin tot a rodar.

Carles Campuzano (secretari general de la Joventut Nacionalista de Catalunya):

1. Totes les possibilitats que es deriven del coneixement de l'home; la ciència ens pot fer més lliures des de tots els punts de vista. Al nostre abast està bastir una societat plena d'oportunitats per tothom. Des d'un punt de vista català, el ple convenciment que el nostre país esdevindrà lliure.

2. Ser incapaços d'entendre que vivim en un món i en una societat canviants, que requereixen homes i dones amb capacitat d'entendre-ho. Tornar a repetir els mateixos errors de sempre. Ser incapaç d'aprendre de la pròpia història. Instal·lar-nos comodament en el nostre benestar més immediat.

Pere Verdguer (escriptor):

1. No tinc clar si m'atrau alguna cosa. No obstant, confio en el futur de la Universitat Catalana d'Estiu, en el nou Ajuntament de Perpinyà, i en una Europa que s'ha de construir en interès dels pobles, no de les transnacionals. No obstant, això representa una lluita.

2. Pel que fa a la qüestió social, tinc por que l'ultraliberalisme ens porti a una immensa crisi social i que això generi baralles i guerres.

Vicente Navarro de Luján (director de la facultat de Ciències de la Informació del CEU San Pablo de València):

1. Continuar investigant els canvis amb tota la curiositat possible, ja que és la curiositat el que ens manté vius. Sobretot considere especialment interessant observar el desenvolupament de les relacions entre el Primer i el Tercer Món, com també el camí que ha de recórrer la unitat d'Europa o els països de l'Est.

2. Que el creixement descompensat de l'univers tecnològic de la comunicació duga amb ell una major solitud i dependència de l'ésser humà. Sens dubte, el món serà de la telecomunicació, amb totes les seues contrapartides: és l'altre costat dels *multimedia*.

Vicenç Fisas (expert en desarmament):

1. La possibilitat que algun dia els éssers humans facin servir el sentit comú i actuïn responsablement i cooperativament per resoldre els seus problemes.

2. Que es perdi aquesta oportunitat, perquè algunes persones pensen que el futur no existeix i que només hi ha una successió de presents, i per tant, consegüentment, no miren mai el futur.

Francesc Calvet (diputat al Parlament francès):

1. M'atrau el camí centralitzador i de gestió dels poders públics quant a sensibilitats, interessos i preocupacions de les persones.

2. Del futur, em fa por que l'augment de l'afebliment en la nostra població sigui, per falta de remei immediat, la causa d'un malestar generalitzat.

nant la idea que considera que els nens –i els adults– han de rebre una formació en un lloc específic, durant un nombre determinat d'hores i un cert nombre de dies per setmana i per any. En un futur proper, disposarem de mitjans tecnològics capaços de donar no importa quin tipus d'ensenyament a qui sigui, i a tot arreu. Al 1993, els sistemes de televisió per cable, que donen accés a 500 cadenes, es van enllestir per una xifra que pot semblar ben modesta. En aquest món futur d'abundància pedagògica, els nens i els adults estaran en condicions per rebre, en el seu aparell de televisió, el programa educatiu que hagin triat. Quan la Mariona no pugui dormir, aprendrà l'àlgebra. En el seu lloc d'aprenentatge a domicili, trobarà exercicis interessants, presentats de manera interactiva com els jocs de vídeo. En primer lloc, el programa avaluarà les seves competències, després li proposarà un nivell adaptat de dificultat. Llavors, descobrirà l'àlgebra com una sèrie de trencaclosques i d'enigmes a resoldre.

Per la seva banda, en Joan potser decidirà d'aprendre la història contemporània del Japó. Tan sols li caldrà entrar en contacte amb els més grans professors, que tenen autoritat en la matèria, els quals li proposaran, amb il·lustracions i gràfiques sorprenents, un relat històric en vídeo que polirà la seva curiositat i imaginació. I quan vulgui aprendre japonès, accedirà a un programa de realitat virtual, gràcies al qual parlarà amb interlocutors japonesos.

Pel que fa els adults, utilitzaran la pantalla de l'ordinador, al despatx o a casa, per aprendre el que vulguin. El Sr. Martí potser voldrà familiaritzar-se amb un nou programador que materialitzarà a la pantalla, en el seu lloc de treball. La Sra. Martí estudiarà les aplicacions matemàtiques necessàries per a una futura promoció, des del seu ordinador. I si els dos desitgen passar una vetllada descobrint les col·leccions d'art dels museus més grans del món, ho podran fer en companyia d'un guia espiritual i erudit.

Però què passarà amb l'escola, tal i com la coneixem, si tot es pot aprendre en el lloc i moment que vulguem? Aquest moviment d'innovacions tecnològiques, coincidint amb l'arribada massiva de les dones al mercat de treball, comptant les mares joves, segurament provocarà que les escoles facin el paper de guarderies, en substitució dels pares. Els pares escolliran les escoles que responguin als seus mateixos valors, en les quals els professors seguiran de ben prop els nens, ja sigui en termes d'educació, de salut o de benestar. Alguns establiments estaran prop dels llocs de treball, per permetre als pares i als nens de tornar a casa plegats. D'altres estaran dirigits per universitats o per organismes religiosos.

D'altres estaran dotats de consells d'administració privats. Potser tots s'inscriuran en el marc del sistema públic revisat i corregit, que establirà els criteris d'habilitació (com la sanitat, seguretat i qualitat) i garantirà un cost financer mínim.

Educadors d'alta tecnologia. Evidentment, el paper dels professors està destinat a canviar. Convertits en supervisors o tutors, s'encarregaran d'ajudar els alumnes a utilitzar les noves tecnologies, els diversos programes educatius i els bancs de dades disponibles. Ensenyaran als més joves com explotar els seus recursos. De la mateixa manera que els seus predecessors, que consideraven els llibres com la referència en matèria de saber, els futurs professors seleccionaran alguns programes informàtics per a l'aprenentatge de llengües, de ciències, d'història, de geografia i d'altres disciplines. Mentre que els professors concebran la informàtica amb funcions pedagògiques, d'altres faran el paper d'estrelles de la pantalla, però gairebé tots abandonaran sense recança la il·lusió d'universalitat per acontentar-se amb el seu nou paper de directors d'aprenentatge i de responsables del benestar de la infància.

Aquest període d'innovacions tecnològiques en matèria d'educació hauria de promoure una més gran equitat en l'accés a una educació de qualitat. En el passat, com que l'escolarització era atesa en edificis, concebuts per a aquest fi, i gestionada per una burocràcia estatal, els nens desfavorits es trobaven, per regla general, davant dels professors amb menys experiència i rebien el nivell d'instrucció més baix. En el nou període, la tecnologia permetrà que s'imparteixi una qualitat d'ensenyament igual per a tots els nens. Amb aquestes noves tecnologies, tots els nens tindran accés als mateixos programes d'ensenyament informatitzat, estudiaran al seu ritme i on vulguin —a casa, a l'escola, en un centre d'aprenentatge del barri o a casa d'un amic—. I sigui quin sigui el salari o l'ètnia dels seus pares, la Mariona disposarà de les mateixes oportunitats: es beneficiarà de tots els ensenyaments, amb els mateixos professors qualificats que els nens dels barris més rics.

Les possibilitats educatives de les noves tecnologies són gairebé il·limitades. En lloc de tenir en compte els centres pedagògics per a formar professors brillants —que a més sempre han estat insuficients en nombre— recorrerem a la tecnologia, capaç de proporcionar excel·lents programes educatius a qui vulgui aprendre, i de proposar un gran ventall de programes en un camp específic. I en lloc de limitar el pressupost de les zones riques per repartir els recursos equitativament, utilitzarem l'element informàtic per oferir les matei-

xes possibilitats pedagògiques a tots els nens, i a un cost raonable.

Podem imaginar, sens dubte, un futur de progrés sense límits, però dins aquesta poma hi ha un cuc. Tota progressió del saber crea desigualtats entre els que aprenen i els que no. En el moment que un violí era introduït en un poble, alguns dels seus habitants aprenien a tocar-lo, però no la majoria, i es convertia en una font de desigualtat. Quan el primer ordinador va ser comercialitzat, es van produir algunes diferències entre aquells que van aprendre a utilitzar-los i aquells que te-

VICENT A. JIMÉNEZ

nien fòbia a la tecnologia. La introducció de la tecnologia en el terreny educatiu farà que apareguin guanyadors i perdedors, encara que tots es beneficiïn dels mateixos elements.

Com que la desigualtat en matèria d'educació pot ser atribuïda a una desigualtat de recursos, la solució del problema és relativament fàcil: només cal garantir la igualtat en el finançament o, si això no pot ser, establir recursos suplementaris en aquells que en tenen més necessitat. Però què fer si, malgrat la igualtat en les possibilitats educatives, la capacitat d'èxit continua sent desigual? La realitat educativa del segle XXI podria mostrar que no tothom s'interessa per l'ensenyament impartit a l'escola. Tal i com assenyalava el sociòleg Nathan Glazer: què passa quan l'ensenyament superior és gratuït i no tothom en gaudeix?

La ira dels exclosos. És evident que la societat moderna recompensarà aquells que explotin millor les seves capacitats intel·lectuals per a innovar, analitzar, preveure, imaginar, crear i explicar. Els qui rebutgen l'educació, fins i tot quan està disponible a domicili com a forma d'aprenentatge divertit, no aconseguiran tenir èxit. Temptats per la vida

“Les possibilitats educatives de les noves tecnologies són gairebé il·limitades.”

“Els professors ensenyaran als més joves com explotar els seus recursos.”

fàcil, que tan sovint es veu per televisió, no acceptaran les feines subalternes que els ofereixin. Els nois i les noies que no volen aprendre ni matemàtiques ni ciències, o qualsevol altra matèria ensenyada a l'escola, estaran abocats a un futur gris. Ben aviat se n'adonaran i s'enfurismaran. Els exclosos d'aquesta era de la nova educació s'assemblaran als personatges, ficticis, de la novel·la d'Anthony Burgess, *La taronja mecànica*? O potser seran com aquestes adolescents que queden embassades, malgrat les classes d'educació sexual i els preservetius gratuïts, fins i tot quan saben que les perspectives que s'obren són poc brillants per a les mares solteres joves?

Els canvis demogràfics i tecnològics obligaran a les societats post-industrials a redefinir la manera com eduquen els seus ciutadans. I els canvis en la cèl·lula familiar amenaçaran l'estabilitat d'aquestes societats. Històricament, la família proporcionava la primera etapa de l'educació. En el moment en què desapareix per culpa dels estralls de la vida moderna, molts nens perden els seus referents afectius i es troben enfrontats a un món, on la pressió dels seus semblants condiciona la seva escala de valors i el seu comportament. Qui s'encarregarà de l'ensenyament dels valors, de la moral i de la voluntat? On apren-

dran els nens les virtuts de la discreció, de la moderació i de la responsabilitat, essencials en tota vida en societat? Les escoles els poden ensenyar, però només com a complement d'allò que aprenen a casa i mitjançant la seva educació religiosa. Si a casa no hi ha ningú, o si ningú s'ocupa d'ells, ni l'escola ni la tecnologia podran substituir la família.

Per nosaltres, que vivim en els països desenvolupats, el futur ens promet una abundància de possibilitats excitants, i l'educació permanent es converteix en una realitat fàcilment accessible, barata, que assumeix qualitats pròpies per adaptar-se a les capacitats de cadascú. A partir del que podem veure actualment, el futur també permet presagiar una desintegració social alarmant. És la cara negra del progrés, on la rapidesa dels canvis, la banalitat de la violència, l'atracció de les drogues i les malalties mentals, provocades per l'estrès, destrueixen les persones i les comunitats.

És fàcil d'imaginar, sens dubte, com la informàtica modificarà les formes que tenim d'aprendre. Això no obstant, és més difícil endevinar com podrem convertir-nos en els nostres mestres i de les forces socials que sabem descriure, però que no podem dirigir.

Diane Ravitch

Traducció: **Marta Cebrian**

C

10 anys de Companyia

Flotats

EL VERÍ DEL

16 DE GENER ÚLTIMA REPRESENTACIÓ

de RODOLF SIRERA amb ABEL FOLK i SERGI MATEU Posada en escena ORESTES LARA

Teatre Poliorama

Generalitat de Catalunya Departament de Cultura

TV 3

CAVALINA

AMB LA FAM NO S'HI JUGA.

COL·LABORA AMB AJUDA EN ACCIÓ. CREU-T'HO.

Desitjo que m'envieu més informació

Nom.....

Cognoms.....

Adreça.....

CP..... Telèfon.....

Ajuda en Acció

C/Borquillo, 8. Madrid 28004. Tel. 523 23 35 C/ Aragó, 159. Barcelona 08011. Tel. 453 51 51